

วิจารณ์หนังสือ : Book Review

พุทธศาสนาคืออะไร*

What is The Buddhism

ผู้เขียน: พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์)

Author: Buddhadasa Phikkhu (Phra Dharmakosacarya)

พระอนุสรณ์ ปรกุกโม (ยี่งยง) และพระมหามิตร จิตปัญโญ (วันยาว)

Phra Anusorn Parakkamo (Yingyong) and Phramaha Mit Thitapanyo (Wanyao)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: parakkamo@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง พุทธศาสนาคืออะไร เขียนโดย พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เล่มนี้เป็นหนังสือเพื่อใช้ประกอบการเรียนงานทางพุทธปรัชญามีจำนวน 205 หน้า หนังสือเรื่องนี้พิมพ์ครั้งแรก ผู้เขียนเป็นพระมหาเถระนักปรัชญา เป็นที่ยอมรับในระดับโลก ถึงแม้ท่านจะละสังขารจากโลกนี้ไปแล้วแต่ผลงานของท่านยังเป็นที่ประจักษ์ต่อชาวโลกและยังเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตตลอดจนให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาและประพฤติปฏิบัติตามสืบต่อไป ในการศึกษาครั้งนี้ผู้ศึกษาได้เลือกเอาที่สำคัญในแต่ละชุด ประกอบด้วย พุทธศาสนาคือศาสนาที่เห็นโลกทั้งปวง เป็นเพียงกระแสแห่งจิตที่ปัจจตา พุทธศาสนาคือศาสนาแห่งปัญญาชน

พุทธศาสนาคือศาสนาแห่งมัชฌิมาปฏิปทาและพุทธศาสนาคือศาสนาแห่งความไม่ขัดแย้งกับใครๆ ในโลก ด้วยเหตุนี้เอง ผู้ศึกษามีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและเรียนรู้ในการศึกษาแนวความคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เพียงเท่านั้น ไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่อการอื่นใด หากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้ศึกษาก็ขออภัยและน้อมรับผิดแต่เพียงผู้เดียว

2. โครงสร้างและเนื้อหาของหนังสือ

โครงสร้างหนังสือเรื่อง พุทธศาสนาคืออะไร ของท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) โดยการเขียนแทรกหลักธรรมของพุทธศาสนามาอธิบายประกอบกับยกตัวอย่างในแต่ละสถานการณ์

*ได้รับบทความ: 12 ตุลาคม 2562; แก้ไขบทความ: 9 พฤศจิกายน 2562; ตอรับตีพิมพ์: 22 มิถุนายน 2563

ให้เข้าใจได้ดียิ่งขึ้น ที่เกิดจากประสบการณ์ตรงของท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) มีโครงสร้างแบ่งออกเป็น 4 ชุด โดยทั้ง 4 ชุดนี้มีชื่อเรื่องที่เหมือนกัน แต่จะแตกต่างกันตรงหัวข้อย่อยในแต่ละชุด โดยผู้ศึกษาเลือกเอามาเฉพาะประเด็นที่สำคัญได้แก่ พุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เห็นโลกทั้งปวงเป็นเพียงกระแสแห่งอิทัปปัจจยา พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาชน พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความไม่ขัดแย้งกับใครๆ ในโลก ที่อธิบายเนื้อหาเป็นลักษณะเทศนาโวหาร และซึ่งท่านได้บรรยายธรรมไว้ในโอกาสต่างๆ ณ สวนโมกขพลาราม ให้แก่พุทธศาสนิกชนได้รับฟัง นับว่าเป็นหนังสือที่ทรงคุณค่าอย่างยิ่ง ที่ท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) ได้จารึกเอาไว้ เนื้อหาสาระที่ได้จากหนังสือเล่มนี้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ดีมาก หากทุกคนศึกษาและปฏิบัติตามปรัชญาในการดำเนินชีวิตของท่านพุทธทาสภิกขุแล้ว ความวุ่นวายในครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ก็จะไม่เกิดขึ้นเหมือนทุกวันนี้

3. ทศนะต่อหนังสือพุทธศาสนาคืออะไร

หลังจากได้อ่านหนังสือพุทธศาสนาคืออะไร ของท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เล่มนี้แล้ว ผู้ศึกษาได้การวิจารณ์ออกเป็น 4 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้

1. รูปแบบของหนังสือ หนังสือพุทธศาสนาคืออะไร ของท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เป็นการบรรยายธรรมเพื่ออธิบายความหมายของพุทธศาสนาในทุกแง่มุม โดยการนำเสนอ

ที่ชัดเจน แฝงไปด้วยปรัชญาการดำเนินชีวิต เนื้อหาอ่านเข้าใจง่ายเนื่องจากเป็นการบรรยายธรรมในวันสำคัญต่างๆ มีพุทธศาสนิกชนทุกระดับเข้ารับการรับฟังจึงเป็นการบรรยายคำที่ฟังแล้วเข้าใจง่าย สอดแทรกพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระบรมศาสดา พร้อมทั้งยกตัวอย่างให้เข้าใจ โดยผู้ศึกษานำบางหัวข้อที่น่าสนใจในแต่ละชุดของหนังสือมาวิจารณ์ ได้แก่

- ชุดที่ 1 ในหัวข้อพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เห็นโลกทั้งปวง เป็นเพียงกระแสแห่งอิทัปปัจจยา ท่านได้อธิบายเรื่องที่ยากให้เข้าใจง่ายขึ้น พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบให้สามารถเห็นภาพตามได้ เช่น เรื่อง อิทัปปัจจยา ท่านอธิบายตามหลักนิรนัย จะเห็นได้ว่า ท่านใช้วิธีการอธิบายตามหลักนิรนัย (Joyce & Weil, 1996 : 149-159) ที่ว่า “ต้นไม้ ต้นนี้ มันเป็นตามกฎเกณฑ์แห่งอิทัปปัจจยา นับตั้งแต่มันมีเมล็ดตกอยู่ที่ดิน ได้รับความชื้น พอเมล็ดก็แตกหน่อเป็นต้นขึ้นมา แล้วก็ใหญ่โต เป็นต้นเป็นลำอย่างนี้ ใหญ่ออกไปเป็นลูกเป็นดอก แล้วก็เป็ร่อยไป นี่เป็นเหมือนกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงไปตามกฎอิทัปปัจจยา ที่เป็นสัตว์ก็เหมือนกัน ที่เป็นคนก็เหมือนกัน ล้วนแต่เป็นไปตามกระแสแห่งอิทัปปัจจยา” (Buddhadasa Phikkhu (Phra Dharmakosacarya), 1999 : 10) ซึ่งจะสอดคล้องกันกับงานเขียนของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) เป็นการเปรียบเทียบเรื่องอิทัปปัจจยาในลักษณะของธรรมาธิฐาน (Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto), 2018 : 154) ที่ว่า “ความสัมพันธ์หรือความเป็นไปตามเหตุปัจจัยนี้ เป็นหลักสำคัญของวิปัสสนาด้วยการ

ปฏิบัติให้ปัญญาเห็นแจ้ง เกิดเป็นวิปัสสนานั้นจะทำให้มองเห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัยนี้และหลักปฏิจสมุปบาท หรืออิทัปปัจจยตานี้ก็เป็นภูมิธรรมของวิปัสสนา เรียกว่าวิปัสสนาภูมิอย่างหนึ่งธรรมทั้งหลายนั้น สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เช่น ชันธ 5 เมื่อวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบออกไป ก็ทำให้เห็นความเป็นไปตามเหตุปัจจัยและรู้ว่า ชันธ 5 นั้นก็เป็นไปตามหลักอิทัปปัจจยตานีเอง” (Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto), 2016 : 44-45) เป็นต้น

ในมุมมองของผู้ศึกษา จากการศึกษาแนวคิดทั้งสองท่านแล้ว พบว่า ทั้งสองท่านอธิบายคนละแนวทาง แต่ก็สามารถอธิบายเรื่องยากให้เข้าใจได้ง่ายเช่นกัน ส่วนในมุมมองของผู้ศึกษามีดังนี้ “ทุกสิ่งในโลกนี้ เกิดขึ้นและดับไปตามเหตุตามปัจจัย ตัวอย่างเช่น คนที่ขยันหมั่นเพียรตั้งใจเรียนหนังสือ เป็นคนเรียนหนังสือเก่งจึงมีหน้าที่การงานที่ดี เพราะเขาขยันและตั้งใจเรียน (นี่เป็นเหตุ: สิ่งนั้นเกิด) เขาจึงเรียนเก่งและมีหน้าที่การงานที่ดี (นี่เป็นผล: สิ่งนี้จึงเกิด) เมล็ดพืชที่ตายแล้ว (สิ่งนั้นดับ) ไม่สามารถเจริญงอกงามเป็นต้นใหม่ได้ (สิ่งนี้จึงดับ) เปรียบเสมือน คนเราเมื่อหมดสิ้นซึ่งกิเลส (บรรลอรหัต) จึงไม่มีชาติหน้าสำหรับบุคคลเหล่านี้แล้ว เป็นเหตุเป็นผลซึ่งกันและกัน เพราะทุกสิ่งทุกอย่างในโลกล้วนแล้วแต่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสแห่งอิทัปปัจจยตา” จะเห็นได้ว่าทั้งสองท่านอธิบายในลักษณะเป็นเหตุเป็นผลสอดคล้องกันซึ่งตรงกับทฤษฎีสหสัมพันธ์ (Wongsupphakan, 2002 : 33) หนังสือเล่มนี้จึงถือได้ว่าเป็นหนังสือที่อธิบายในเรื่องที่ยากๆ ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น ทำให้ผู้ที่

สนใจศึกษาอ่านแล้วสามารถเข้าใจได้ง่ายและนำไปเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตามทันที

ชุดที่ 2 ในหัวข้อพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาชน ท่านได้กล่าวไว้ว่า “ปัญญาชน เป็นผู้ที่มีความเป็น พุทธะ คือผู้รู้ รู้เท่าทันความจริงอันประเสริฐ (อริยสัจ) ดังแสงสว่างให้รู้ตามจริงว่าเป็นอะไร นั่นคือพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าจึงได้รับคำสรรเสริญว่า เหมือนผู้เปิดของที่ปิด หายของที่คว่ำ เป็นผู้จุดตะเกียงไว้ จุดประทีปไว้ ผู้ใดมีตา ผู้นั้นก็ให้เห็นรูปพระพุทธรูปเจ้าทรงเป็นผู้จุดแสงสว่างแห่งปัญญาใครได้รับแสงสว่างอันนี้ ผู้นั้นก็เห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงตามที่เป็นจริง ฉะนั้นคำสอนเรื่องอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ธรรมภูตติตา ธรรมนิยาม อิทัปปัจจยตา สุนฺณุตตา ตถาคตา อตฺตมยตา ฯลฯ เหล่านี้คือแสงสว่าง คือปัญญา เห็นสิ่งทั้งหลายทั้งปวงเป็นความจริง ผู้ที่รู้ตามสิ่งเหล่านี้ ได้ชื่อว่า ปัญญาชน” (Buddhadasa Phikkhu (Phra Dharmakosacarya), 1999 : 123) ดูเหมือนจะมีความคล้ายคลึงกันกับรูปแบบของพระพรหมคุณาภรณ์ ที่ว่า “ปัญญาชนเป็นการอุปมาเหมือนอย่างจะตัดต้นไม้ก็คือ ศรัทธาพื้นดินที่เหยียบยันก็ตรงกับที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เสมอว่า ศีล เปรียบเหมือนพื้นดินเป็นที่เหยียบยันทำให้เราทำ งานการได้ประการที่ 3 เรี่ยวแรงกำลังของเราในการหยิบยกมัดขวานขึ้นมาตัด นั่นก็คือสมาธิแล้วสุดท้ายตัวมิด หรือขวานที่คม นั่นก็คือปัญญา ตัวที่ตัด ที่ทำให้ขาด ทำให้หลุด ทำให้สำเร็จกิจ คืออะไรคือมิดหรือขวาน มิดขวานนั้นเป็นตัวตัด ทำให้งานสำเร็จบรรลุจุดหมาย แต่ถ้าเราไม่มีสมาธิอย่างแรก ทั้งที่มีมิดมีขวานเราก็ตัดไม่ได้ เพราะฉะนั้น สมาธิอย่างแรกก็ขาดไม่ได้ แต่ตัวตัดสินคืออัน

ที่สี่ ได้แก่ ตัวปัญญา พระพุทธศาสนาสอนว่า ปัญญาเป็นตัวตัดสิน จึงถือว่าปัญญาเป็นคุณธรรมสำคัญ ปัญญาในขั้นสูงสุด คือ ปัญญาในขั้นที่จะทำงานรู้เท่าทันสังขาร ที่จะตัดสังโยชน์ เครื่องผูกมัดตัวไว้กับวัฏฏสงสาร ไว้กับความทุกข์ ได้แก่ปัญญา (Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto), 2016 : 55-57) จะเห็นได้ว่าทั้ง 2 ท่านนี้ใช้วิธีการอธิบายตามหลักนิรนัย (Joyce & Weil, 1996 : 149-159)

ในมุมมองของผู้ศึกษา จากการศึกษาในการอุปมาคำว่า ปัญญาชน ของทั้งสองท่านแล้วได้ให้ความหมายไปในทางเดียวกันคือ “ปัญญาชนเปรียบเสมือนพระพุทธเจ้าได้จุดแสงสว่างส่องทางเอาไว้ (ทางสายกลาง มัชฌิมาปฏิปทา) ผู้ที่เป็นปัญญาชน ก็เพียงแค่เดินไปตามทางที่ท่านแนะนำไว้แล้ว และหากมีอุปสรรคมาขัดขวางก็ต้องใช้ขวานที่คมมาถากถางออกไปเพื่อจะเดินทางต่อไปได้เปรียบเสมือนการใช้ปัญญานำทางไปสู่เป้าหมาย” ตามทฤษฎีการตีความตามหลักอุปมานิทัศน์ (Allegorical) (Bumrungpak, n.d. : 11) หนังสือเล่มนี้จึงกล่าวได้ว่าเป็นหนังสือที่มีรูปแบบชัดเจนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เป็นหนังสือที่ควรค่าแก่การศึกษาเหมาะสำหรับคนทุกระดับชั้น ทุกเพศทุกวัย คนที่ไม่มีพื้นฐานก็สามารถอ่านได้เข้าใจง่าย

ชุดที่ 3 ในหัวข้อพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งมัชฌิมาปฏิปทา ท่านได้ให้ความหมายของคำว่า มัชฌิมาปฏิปทา ไว้ว่า “มัชฌิมา แปลว่า พอดี อยู่ตรงกลางไม่สุดเหวี่ยงสุดโต่งไปข้างใดข้างหนึ่ง คือการปฏิบัติตนให้พอดี ถ้าไม่พอดีจะเป็นทุกข์ ถ้าพอดีไม่เหวี่ยงซ้ายเหวี่ยงขวาจะไม่ทุกข์ มีอีกคำ

หนึ่ง คือมัธยัสถ์ หลายคนคิดว่าเป็นความกระหม่อมกระหม่อมไม่สุรุ่ยสุร่าย แท้จริงแล้วมัธยัสถ์ แปลว่าพอดี ไม่ใช่ขี้เหนียวไม่ใช่ขี้ดีด มาจากคำว่า มัชย แปลว่าตรงกลาง อัสถะ แปลว่าตั้งอยู่ รวมกันเป็นมัธยัสถ์ ตั้งอยู่ตรงกลาง คือพอดีนั่นเอง ในทางพระพุทธศาสนา มัธยัสถ์ คือการปฏิบัติอยู่ในทางที่พอดี ไม่เคร่งและไม่หย่อนยานเกินไป ปฏิบัติในทางถูกต้องต่อหนทางแห่งพระนิพพาน (Buddhadasa Phikkhu (Phra Dharmakosacarya), 1999 : 114-116) ซึ่งตรงกันกับสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ที่ว่า “พระพุทธศาสนาสอนความเป็นกลางในการปฏิบัติที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทา ทั้งในแง่ของการปฏิบัติทั้งในแง่ความคิดเกี่ยวกับสังขาร เป็นทางสายกลางทั้งหมด ฉะนั้น ความเป็นสายกลาง คือ ความพอดีที่จะให้ถึงจุดหมาย และที่จะให้ตรงความจริงไม่ให้ไปสุดโต่ง ซึ่งจะพลาดจากความเป็นจริง จึงเป็นลักษณะทั่วไปอย่างหนึ่งของพระพุทธศาสนา อีกประการทางสายกลางมีความหมายว่าพอดี ตรงกับคำที่เรานิยมใช้กันว่า ดุลยภาพ หรือสมดุล หลักการนี้เปรียบเหมือนการยิงลูกศร ลูกศรที่ยิงไปไม่ถูกเป้า ก็จะอยู่ข้างๆ ข้างโน้นบ้าง ข้างนี้บ้าง คือมันไม่พอดี ไม่ตรงกลาง ส่วนลูกที่ยิงตรงเป้าพอดี นั่นก็เป็นอันกลาง จึงเรียกว่าสายกลาง สายกลางก็คือพอดี ตรงความจริง ที่จะเข้าถึงจุดหมายและเท่ากันพอดีความจริงที่เป็นสังขาร การที่จะปฏิบัติให้เป็นทางสายกลางนั้น ต้องปฏิบัติตาม มรรคมีองค์ 8 ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติที่เป็นกลางๆ ไม่ตึงไม่หย่อนเกินไป พอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความมีชีวิตที่ดำรง (Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto), 2016 7-14) จนถึงที่สุดแห่งกองทุกข์

ทั้งสิ้นคือพระนิพพานนั่นเอง

ในมุมมองของผู้ศึกษา คำว่า มัชฌิมา ปฏิปทา ของทั้งสองท่านมีความเหมือนกัน คือ ปฏิบัติด้วยความพอดี ไม่ตึง และไม่หย่อนยานเกินไป คือการปฏิบัติตามหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นหนทางแห่งการดับทุกข์ตามแนวทางคำสอนของพระพุทธเจ้า นอกจากนี้แล้ว ยังรวมถึงการใช้ชีวิตด้วยความพอดีพองาม ไม่ใช่จ่ายใช้สอยฟุ่มเฟือย ใช้ชีวิตด้วยความพออยู่ พอกิน ไม่ใช่จ่ายเกินฐานะของตน รู้จักประมาณตนเอง ยึดตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ได้วางแนวทางการดำเนินชีวิตไว้ให้แก่พสกนิกรชาวไทย จึงถือว่าหนังสือเล่มนี้ได้มีรูปแบบที่สามารถอธิบายหลักธรรมให้เข้าใจแจ่มแจ้งชัดเจน ทั้งตามหลักภาษา ตามคำสอนของพระพุทธศาสนา ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย

ชุดที่ 4 ในหัวข้อพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความไม่ขัดแย้งกับใครๆ ในโลก ท่านมีรูปแบบของการให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง” เพราะ “ศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ไม่ขัดแย้งกับใครในโลก โดยการแนะนำให้พุทธศาสนิกชนไม่ใช่คำที่มันขัดแย้งกันเวลาอยู่ร่วมกันกับศาสนาอื่น อย่าใช้คำว่าฉันพูดถูก เธอพูดผิด ฉันทำถูกเธอทำผิด ต้องใช้คำว่า ฉันเห็นว่าอย่างนี้ ฉันยึดถือข้อปฏิบัติอย่างนี้ เพียงเท่านั้นพอ ไม่ต้องไปกล่าวว่า ของฉันถูก ของแกผิด เพราะมันจะทำให้ขัดแย้งกัน เขาจะว่าอย่างไรก็ช่างเขาไม่ต้องไปขัดแย้งกับเขา ให้พูดแต่เพียงว่าฉันพอใจอย่างนี้ ฉันมีหลักการอย่างนี้ จะไม่เกิดการทะเลาะวิวาท เพราะพระพุทธศาสนาสอนให้พิจารณาที่ตัวเรา ไม่ได้ให้ไปพิจารณาที่คนอื่น ไม่มี

การขัดแย้งกับใครทั้งสิ้นทั้งโลก มนุษย์ และโลกสวรรค์หรือโลกใดๆ คำว่าขัดแย้งเป็นภาษาไทยตรงกับคำในภาษาบาลีว่า อุปัตทวะ คือ อุบาทว์ คำนั้นคือการขัดแย้ง คุณอยากพูดอย่างไรก็พูดไปเถิดฉันมีหลักการปฏิบัติอย่างนี้ ดับทุกข์อย่างนี้ก็จะไม่ไปขัดแย้งกับใคร เวลาเผชิญหน้ากับศาสนาอื่นให้กล่าวว่า ฉันมีหลักการปฏิบัติอย่างนี้ เพื่อเป็นแนวทางดับทุกข์ คุณจะมาร่วมมือกับฉันได้ไหมเพื่อให้เป็นสังคมที่ไม่มีความทุกข์ คุณจะช่วยได้ไหมไม่เอาข้อปฏิบัติที่มันขัดแย้งมาพูดเอาแต่ข้อที่สามารถนำมาปฏิบัติเข้ากันได้ให้ประสานกลมกลืนกัน จึงเรียกได้ว่าศาสนาพุทธเป็นศาสนาที่ไม่ขัดแย้งกับใครในโลก” (Buddhadasa Phikkhu (Phra Dharmakosajarn), 1999 : 198-200) ดังคำกล่าวของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ที่ว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เน้น พหุชนพิตาย พหุชนสุขาย คือ ความมุ่งหมายเพื่อประโยชน์สุขของพหุชน พระพุทธองค์เริ่มประกาศพระศาสนาด้วยคำว่า จรณ ภิกขเว จาริกิ พหุชนพิตาย พหุชนสุขาย แปลว่า ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่พหุชน เพื่อความสุขแก่พหุชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก ต่อมาหลังจากนั้นก็ตรัสหลักธรรมมากมายโดยการเน้นหลักธรรมข้อนี้ แม้แต่การสังคายนาที่เน้นย้ำให้พรหมจรรย์คือพระศาสนานี้ ดำรงมั่นคงยั่งยืนเพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่พหุชน คือชนจำนวนมากที่เราเรียกกันว่า มวลชนนั่นเอง แสดงให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีจุดยืนมากในเรื่องการปฏิบัติเพื่อประโยชน์สุขของพหุชน (Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto), 2016 : 75-76)

ในมุมมองของผู้ศึกษา มีความเห็นว่าทั้งสองท่านนี้มีความคิดที่เหมือนกันคือ พระพุทธศาสนาเน้นย้ำให้พุทธศาสนิกชนปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์สุขแก่คนทั้งหลาย และไม่ไปขัดแย้งกับศาสนาใดๆ ในโลก โดยให้อยู่ร่วมกัน โดยนำหลักธรรมหรือวิธีการที่สอดคล้องประสานไม่ไปขัดแย้งแก่นวทางของศาสนาอื่น ทำให้สังคมเรานี้เป็นสังคมพหุวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ไม่ว่าจะนับถือศาสนาใดก็ตาม สามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันได้อย่างสงบสุข จึงถือเป็นรูปแบบการเขียนงานที่เน้นทางด้านความคิด และวิธีประพฤติปฏิบัติ เหมาะอย่างยิ่งกับการศึกษาหาความรู้ทางด้านหลักการปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธศาสนาจากหนังสือเล่มนี้ เป็นอย่างมาก

2. เนื้อหาของหนังสือ หลังจากผู้ศึกษาได้ศึกษาหนังสือพุทธศาสนาคืออะไร ของท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) ผู้ศึกษาได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ประเด็น คือ ด้านเนื้อหาหลัก และด้านเนื้อหารอง ดังนี้

2.1 ด้านเนื้อหาหลัก ซึ่งเน้นเนื้อหาที่เป็นสาระสำคัญ ซึ่งเป็นจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายประเด็นสำคัญที่ผู้อ่านจะต้องทำความเข้าใจ เช่น พระพุทธศาสนาคืออะไร โดยการนำหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาอุปมากับการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างมีคุณค่า เช่น เปรียบคำว่า ปัญญาชน คือผู้มีปัญญา เปรียบกับการจุดประทีปให้ส่องสว่าง ทำให้ที่มีมืดแจ้งสว่างได้

ดังคำที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา” และเปรียบคำว่า มัชฌิมาปฏิปทา กับที่ที่เราจะดับไฟจะต้องดับที่ต้นเหตุ ไม่ใช่ไปดับที่ปลายเหตุ หรือไปดับที่เปลวไฟ อาจจะทำให้ไฟลุกลามยิ่งขึ้นไปอีก เป็นการนำพุทธปรัชญามาอธิบายความหมายของคำต่างๆ การให้คำจำกัดความของคำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับหลักธรรมเป็นคำจำกัดความสั้นแต่ลึกซึ้งกินใจในความหมายเป็นนักปรัชญาที่มีการเขียนแบบ “นิรุกติศาสตร์”¹ การเขียนโดยสอดคล้องหลักธรรมในประเด็นต่างๆ และการยกตัวอย่างเพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นตามประสบการณ์ของท่านที่ได้สั่งสมมาแล้วนำมาอธิบายขัดถ้อยขัดคำ และผู้ศึกษาสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติได้อย่างถูกต้องตามหลักของพุทธศาสนาอย่างแท้จริง

2.2 ด้านเนื้อหารอง ในส่วนเนื้อหาที่เป็นการบรรยาย การขยายความของแต่ละชุดนั้น ผู้ศึกษาได้ศึกษาจากผู้เขียน เป็นการเขียนบรรยายเนื้อความในลักษณะเทศนาโวหาร ในแต่ละหัวข้อพร้อมการยกตัวอย่างประกอบ บรรยายจากนามธรรมให้เห็นรูปธรรมอย่างชัดเจน ทำให้นามธรรมนั้นสามารถจับต้องได้ เข้าใจได้ พร้อมทั้งการยกตัวอย่างประกอบในแต่ละชุดได้ดี รวมถึงการอุปมา เปรียบเทียบธรรมะกับธรรมชาติเพื่อให้ผู้ฟังและผู้อ่านเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น สมกับการได้รับยกย่องจากทั่วโลกว่าเป็นนักปรัชญาที่สำคัญอีกท่านหนึ่งทางด้านพระพุทธศาสนา

¹ ศาสตร์หรือวิชาว่าด้วยที่มาและความหมายของคำ เช่น ภาษาไทย หมายถึง การเรียนรู้ศึกษาประวัติความเป็นมา รูปแบบ วิธีใช้ วิธี พูด อ่าน เขียน เกี่ยวกับภาษาไทย ที่ใช้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน รวมไปถึงวิวัฒนาการของภาษาและการเปลี่ยนแปลง ในแต่ละช่วงเวลาที่สำคัญ

3. จุดเด่นของหนังสือ หนังสือพุทธศาสนาคืออะไร ของท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) ท่านได้นำประสบการณ์เหล่านั้นมาบรรยายธรรมให้แก่สาธุชนทุกระดับ ได้ฟังในโอกาสวันสำคัญต่างๆ รวมทั้งเนื้อหาในหนังสือใช้ถ้อยคำที่เข้าใจง่าย อธิบายพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พร้อมทั้งยกตัวอย่างเปรียบกับธรรมชาติที่ทุกคนสามารถสัมผัสได้เพื่อให้ทุกคนเข้าใจได้ง่าย ประกอบกับการสอดแทรกอารมณ์ขันไปในตัวเพื่อให้ผู้อ่านและผู้ฟัง ไม่รู้สึกเบื่อหน่าย และต้องการอ่านและผู้ฟังสนใจและติดตามได้จนจบ เช่น การบรรยายก่อนจะจบในวันที่สามของท่านเพื่อให้ผู้ฟังได้สนใจฟังต่อท่านพูดว่า “เอาหละ 20 อย่างแล้ววันนี้ เวลาทั้งหมดแล้ว เหนื่อยก็เหนื่อยแล้ว แล้วยัง 20 อย่าง วันละ 20 อย่าง มาสามวันแล้วนะ 60 อย่างแล้วนะ ยังไม่จบนะ อย่าเพิ่งคิดว่าจะจบ ต้องมีอีก 60 อย่างแล้ว” (Buddhadasa Phikkhu (Phra Dharmakosacarya), 1999 : 146) เป็นต้น ตลอดจนเนื้อหาสาระที่ได้จากหนังสือเล่มนี้สามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ดีมากพอสมควร หากทุกคนศึกษาและปฏิบัติตามความรู้นวในครอบครัวยุค สังคม และประเทศชาติก็จะไม่เกิดขึ้นเหมือนทุกวันนี้

4. ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของหนังสือ หนังสือพุทธศาสนาคืออะไร ของท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เขียนหนังสือจากประสบการณ์จริง เนื้อหาของหนังสือจึงสมบูรณ์และเพียบพร้อมด้วยความรู้ แต่เพื่อให้หนังสือเล่มนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้ศึกษาขอเสนอแนะเพิ่มเติมในบางจุดที่ถือว่าเล็กน้อยมาก โดยผู้ศึกษาได้แบ่งเป็น 2

ประการ คือ

4.1 หมวดหมู่ของเนื้อหา (หัวข้อย่อยในแต่ละชุด) ไม่ได้จัดเรียงไว้เป็นหมวดหมู่ กล่าวคือเนื้อหาที่คล้ายกัน น่าจะนำมาไว้ด้วยกันแต่ในหนังสือเล่มนี้ จะกระจัดกระจายอยู่ ไม่เป็นหมวดหมู่เดียวกัน เช่น พุทธศาสนาที่มีวิถีทางอย่างวิทยาศาสตร์ แล้วจากนั้นก็กล่าวถึงเรื่องอื่นๆ จนเกือบจะจบชุด จึงนำหัวข้อพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีหลักเกณฑ์คำสอนและการปฏิบัติเป็นวิทยาศาสตร์ โดยน่าจะเอาเรื่องเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ไว้ด้วยกันเป็นต้น ควรจะจัดเนื้อหาให้เป็นหมวดหมู่ ประเภทเดียวกันก็จัดไว้ด้วยกัน (Worramethisrisakul, 2017 : 219) เพื่อให้ผู้ศึกษาได้อ่านหนังสือเข้าใจได้ง่ายและรวดเร็วยิ่งขึ้น ตลอดจนหนังสือเล่มนี้เหมาะแก่การหาข้อมูลเพื่อศึกษาค้นคว้าและนำไปประพจน์ปฏิบัติตามได้ทันที

4.2 รูปแบบของการพิมพ์ ลักษณะรูปแบบการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ยังไม่ถูกหลักของภาษาไทยในส่วนของเครื่องหมายวรรคตอน เช่น เครื่องหมายมหัพภาค (Full stop, .) และเครื่องหมายจุลภาค (comma, ,) รูปแบบการเขียนหนังสือเล่มนี้ยังเขียนเป็นแบบภาษาบาลีและภาษาอังกฤษอยู่ ไม่ได้เขียนแบบภาษาไทย คือในการเขียนภาษาไทยจบประโยคไม่นิยมใส่เครื่องหมายมหัพภาค และอนุประโยคไม่นิยมใส่เครื่องหมายจุลภาค เป็นต้น ในหนังสือเล่มนี้ใช้เครื่องหมายวรรคตอนในทุกๆ ประโยคตลอดทั้งเล่ม ถ้าจำเป็นต้องใช้ควรใช้เป็นบางประโยค เช่นประโยคที่ต้องการเน้นข้อความ เป็นต้น เพื่อให้เป็นแบบอย่างให้คนรุ่นหลังได้สืบทอดการเขียน

ภาษาไทยให้ถูกต้องสืบไป

4. สรุป

จากการที่ผู้ศึกษาได้ศึกษา หนังสือ พุทธศาสนาคืออะไร ของท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) สรุปได้ว่า เป็นหนังสือที่เหมาะสมสำหรับผู้ศึกษาทุกเพศทุกวัย ทุกชนชั้น เนื่องจากการเขียนขึ้นมาจากการบรรยายธรรม ของท่านพุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) เนื่องในโอกาสวันสำคัญต่างๆ จึงมีบุคคลหลายระดับชั้นเข้าร่วมฟังจุดเด่นของหนังสือเรื่องนี้เป็นหนังสือที่เป็นพุทธปรัชญา ลักษณะการเขียนเป็นเทศนาโวหารโดยการสอดแทรกด้วยการนำธรรมชาติขึ้นมายกตัวอย่างเพื่อให้เข้าใจเนื้อหาได้ง่าย ตามหลักการที่

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงแสดงไว้เพื่อให้เข้าถึงบุคคลได้ง่าย ทำให้ผู้ที่ยังไม่เข้าใจในพุทธศาสนาและผู้ที่ไม่เข้าใจแล้ว สามารถศึกษาแล้วเข้าใจชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น พร้อมทั้งสามารถนำไปเป็นหลัก เป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติตามได้ ถึงแม้หนังสือเล่มนี้จะมีข้อที่ต้องปรับปรุงในบางส่วนที่ผู้ศึกษาได้เสนอแนะไปแล้วข้างต้น แต่หนังสือพุทธศาสนาคืออะไรถือว่าเป็นหนังสือที่ค่อนข้างสมบูรณ์มาก เพราะการเขียนหนังสือเล่มนี้เป็นการบรรยายธรรม และมีการนำเสนอเรื่องราวจากประสบการณ์ที่สั่งสมมาของผู้เขียนทำให้สามารถเข้าใจได้ง่าย สามารถนำไปศึกษาและปฏิบัติได้จริงเพื่อประโยชน์สุขของผู้ที่นำไปศึกษาและปฏิบัติตามตลอดทั้งความสุขของมวลมนุษยชาติสืบไป

References

- Buddhadasa Phikkhu (Phra Dharmakosacarya). (1999). *What is the Buddhism*. Bangkok : Dhammasapa.
- Bumrunpak, S. (n.d.). *Buddhism and Hermeneutics*. Copied documents. Khon Kaen : Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus.
- Joyce, B. & Weil, M. (1996). *Model of teaching*. 5th Edition. Boston : Allyn and Bacon.
- Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto). (2016). *The Characteristics of Buddhism*. 14th Edition. Bangkok : Phimsuay Co., Ltd.
- Somdet Phra Buddhakosajarn (P.A. Payutto). (2018). *Dictionary of Buddhism, Glossary Issue*. 31th Edition. Bangkok : foundation of P.A. Payutto to glorify Dhamma.
- Wongsuppakan, W. (2002). *A Coherentist Justification of the existence of God. Master's thesis*. Graduate School : Chulalongkorn University.
- Worramethisisakul, U. (2017). *6 Tips: Tricks (not) secret in the strategy for Bachelor, Master, and Doctor Degree course in which quick and easy to graduate with the quality*. Khon Kaen : Khon Kaen University Printing house.